

Ajankohtaista väkivallasta?

Marita Husso PARISUHDE- VÄKIVALTA

Lyötyjen aika ja tila.

Vastapaino: Tampere 2003. 377 s.

Marita Husso on ollut yksi suomalaisen sukupuolistuneen väkivallan tutkimuksen edelläkävijöistä. Suomessahan se, että väkivalta liittyisi sukupuoleen, ei ollut relevantti näkemys vielä kahdeksankymmenluvulla. Väkivaltatilastoistakin kyseinen muuttuja puuttui pitkään, ja elettiin siinä luulossa, että parisuhdeväkivalta on täällä vähäisempää kuin muissa, vähemmän tasa-arvoisissa maissa. Nyhtilastot ja kvantitatiiviset tutkimukset kertovat, ettei näin ole, ja tutkimustakin on alettu rahoittaa. Tästä muutoksesta eräs merkki on Marita Husson väitöskirja *Parisuhdeväkivalta. Pahoinpideltujen aika ja tila*, joka kertoo aiheesta aineistonaan parisuhdeväkivallan kohteena olleiden naisten kertomukset. Aineisto on saatu 1995 järjestetystä Väkivallasta vapaaksi -kirjoituskilpailusta.

Naisiin kohdistuva väkivalta on ollut viime vuosina esillä julkisuudessa, ja se on alettu hahmottaa vakavana sosiaalisena ongelmana. Jopa *Pirkka*-lehdessä on pohdittu aihetta ja huomioitu se, että asenteet ovat aiemmin olleet uhrin syyllistäviä. Onko tieteellinen panos enää tarpeen, kun asia on jo keskusteluissa esillä ja kansalaiset valistuneita? Ehkäpä seuraava *Aamulehdestä* poimittu humoristiseksi ja tunnetun ihmisen julkisuuden hallintaa arvostelevaksi tarkoitettu heitto valaisee asenneilma- piirin toista puolta:

Tangokuningatar Saija Varjus on ottanut kihlatultaan niin monta kertaa turpiinsa, että hän arvelee paskaämpärinsä täyttyvän jossain vaiheessa. Saijalta on kadonnut todellisuudentaju, hän hahmottaa väärin ympäristöään. Ei hänellä ole ämpäriä, vaan jättimäinen pohjaton paskakaivo. (*Aamulehti* 17.2.2003, "Nyt: Tästä puhutaan" -palsta.)

Husso kertoo väitöskirjassaan väkivaltaa kokevien naisten kiinnittävän huomiota mediateksteihin väkivallasta. Mitä heille kertoo edellinen lainaus? Se kertoo vanhaa sanomaa: parisuhdeessa tapahtuneesta väkivallasta pitää vaieta tai muuten häpeä lankeaa uhrin ja kielijän ylle. Yhtäältä voidaan keskustella väkivallasta ja korostaa, ettei uhria tulisi syyllistää, toisaalta taas vanhat tavat hahmottaa perheväkivaltaa ovat vahvoja, ja "tosielämän tapaukset" helposti tulkitaan niiden kautta.

Husson pohdinnat siis sivuavat myös julkista keskustelua ja mediaa. Ensinnäkin, media näyttättyy uhria syyllistävien puhetapojen toistajana. Toiseksi, esimerkiksi naisiin kohdistuvat väkivallanteot, joita rikosuutisissa esitellään ja jotka usein – ainakin väkivaltaa kokeneiden lukijoiden silmissä – liitetyvät eropyrkimykseen, varoittavat naisia tämän tilanteen riskialtudesta. Ne aivan kuin todistavat väkivaltaa käyttäneiden miesten uhkausten uskottavuuden. En itse näe ratkaisuna sitä, että tällaisista tapauksista vaiettaisiin sanomalehdissä (tätä ei ehdota Husso-kaan). Ne ovat oleellista tietoa väkivallan luonteesta, enkä pidä järkevänä sitä ajatusta, että naisen kohdistuvasta väkivallasta kirjoittaminen olisi aina viidettä tai että ihmisten kärsimyksen esittäminen olisi lähtökohtaisesti pornografista (Dean 2003). Lehtien välittämä informaatio erotilanteen vaikeudesta on siis selvä väkivaltaa kokeneille naisille, mutta ehkä siihen pitäisi reagoida ennemmin auttamis- ja suojeluorganisaatioissa.

Informaation lähteitä ovat lähinnä rikosuutiset, joiden laatiminen lienee toimittajalle ensisijaisesti rutiinityötä. Niiden kirjoittamista tuskin mielletään vaativaksi tai vaikeaksi. Ehkä tarkemmat pohdinnat voisivat nostaa rimaa? Kirjassa tulee esille se, että uhrin on vaikea puhua kokemastaan väkivallasta, ja muut ihmiset ymmärtävät väkivallan kohteeksi joutunut huonosti. Väkivallan diskursit ovat ennemminkin väkivallan kohdetta syyllistäviä, ja ymmärrettäväksi asetettu väkivallan tekijä. Kuten eräs kokemuksestaan kir-

joittanut nainen kertoo: "Vuosia kuvittelin, että hän kärsi enemmän kuin minä mustelmista silmäkulmissani. Kuvittelin, että tuntemani häpeä oli vain kalpea heijastus hänen tuntemastaan. Nyt tiedän, että yksin minä häpesin ja yksin hänen häpeäänsä." (S. 261.) Helposti väkivallan tekijästä tulee se, jonka kärsimykseen eläydytään ja jota halutaan auttaa. Näinhän tilanteen voi hahmottaa jopa väkivallan uhri.

Teoksen parhaita puolia on, että se avaa väkivallan uhrin kokemusta muillekin kuin kanssakokijoille. Kun naiset ovat saaneet kertoa turinansa rauhassa, kenenkään vähättelemättä tai syyttämättä, kertomus vakuuttaa lukijan siitä, ettei kyseessä ole erityinen masokistinen naislaji. Logiikat, jotka pitävät väkivallan uhria pihdeissä, eivät ole vieraita suhteellisen väkivallatonta elämää eläneillekään. Kokemusten irrationaalisuus avautuu rationaalisuuna annetuissa raameissa. Manipulointi on helppoa, kun sitä kannattelevat vahvat säännöt: parisuhteen sisäiset asiat ovat yksityisiä, omalle puolisolalle tulee olla lojaali, ja lapselle on hyväksi, että hänellä on sekä isä että äiti.

Keskeinen juonne kirjassa on, että perheväkivallan kohteena oleminen näyttättyykin irrationaalisena, jos sitä pohditaan sukupuoli-neutraalisti. Kysytään miksi lyöty ei lyö takaisin, miksi lyöty ei lähdä – ja unohdetaan sukupuoleen liittyvät odotukset ja velvollisuudet, mahdollisesti myös erot fyysisessä voimassa. Lyötyjen naisten kokemuksen mukaan väkivalta raistuu, jos siihen yrittää vastata. He myös kokevat, että heitä pidetään vastuullisina perheen koossapitämisestä ja perheen julkisivun ylläpitämisestä, ei niinkään oman turvallisuutensa takaamisesta. Lyötyjen naisten kokemus voi olla lyöjän rajaamaa niin, että lyöjän näkemys asioiden tilasta muuttuu yhteiseksi; "ulkopuoliset" näyttättyvät yhteisinä vihollisina ja heidän mahdollinen huolensa uteliaisuutena.

Pidän Marita Husson väitöstä parhaana Suomessa julkaistuna teoksena sukupuolistuneen väkivallan aihealueesta. Itselleni tosin

monet teemat olivat jo tuttuja, sillä teoksessa on osittain käytetty pohjana jo julkaistuja artikkeleita. Joidenkin käsitteiden irrallisuus analyysistä häiritse myös hieman. Oppikirjaksi teos on erinomainen, sillä teemana ovat eniten kysytyt kysymykset ja useimmin esille tuodut ennakkoluulot; ehkei kuitenkaan journalismin alalle, sillä suoranaisesti mediaa käsitellään vain vähän. Katson, että teoksesta olisi hyötyä toimittajille: diskurssit, jotka pitävät uhrina väkivaltaisessa suhteessa, eivät ole aina kovin helposti tunnistettavia. Erimerkiksi jako vakavaan ja huolestuttavaan katuväkivaltaan ja vähemmän vakavaan yksityiseen perheväkivaltaan, josta on sopivampaa vaieta, saattaa luikerrella rikosuutisiin ja muihin mediateksteihin.

Yhteiskunnassa, jossa aktiivinen toimijuus on ihanne, uhriutuminen on vaikea puheenaihe. Naiset, jotka haluavat menestyä, haluavat korostaa naarasenergiaa ja tunneälyn voimaa. He eivät välttä mättä halua kuulla heikoista naisista. Mutta eihän pahoinpidellyiksi joutuneiden naisten tarinoiden kertominen leimaa kaikkia naisia? Ei kai tämän takia pidä vaieta? Naisia ei tarvitse niputtaa yhdeksi samankaltaiseksi joukoksi, eikä vahvojen naisten kannata huolestua, vaikka joskus puhutaan niistä heikommista. Myöskään pelko miesten syyllistämistä ei saisi estää puhumasta niistä miehistä, jotka todella ovat syyllisiä.

MINNA NIKUNEN

Kirjallisuus

Dean, Carolyn J. 2003: *Empathy, Pornography, and Suffering. differences: A Journal of Feminist Cultural Studies* 14:2, 88–124.

Maine – Do the right thing!

**Pekka Aula ja
Jouni Heinonen
MAINE –
MENESTYSTEKIJÄ**

Helsinki: WSOY 2002. 289 s.

Maine – Menestystekijä on eloisa puolustuspuhe maineen hallinnan tärkeydestä nykypäivän bisnesmaailmassa. Viestinnän asiantuntijat VTT Pekka Aula ja VTM Jouni Heinonen ovat kirjoittaneet kattavan opaskirjan "kaikille, joita kiinnostaa miten organisaatioista tehdään tulevaisuuden menestyjiä". Kirjan oletettu lukijakunta on siis laaja. Bisnesoppaastakin on kysymys, sillä tekijät vakuuttavat, että maineikilpailun voittajat näkevät tuloksen myös kassavirtana. Opaskirjan tyyliin kirjassa annetaan konkreettisia neuvoja siitä, kuinka mainetta rakennetaan tai pilataan. Hyvät ja huonot yritystarinat tulevat suorasukaisesti arvoituiksi ja niiden avulla kerrataan kirjan perusteesejä. Teesien tueksi referoidaan niinikään runsaasti koti- ja ulkomaisia tutkimustuloksia. Yhtenä tuloksena on ansiokas yritys- ja henkilöhakemisto.

Miksi 2000-luvulla on alettu kiinnostua nimenomaan maineesta; onko kyseessä vain uusi bisnesviestinnän ismi? Kirjoittajat vakuuttavat, että kyseessä on syvällisempi asia. Maineen erityislaatua kirjoittajat havainnollistavat tekemällä pesäeroa takavuosien mantaraan, imagoon. Toisin kuin negatiivista sävyä saanut imago, maine perustuu tosiin asioihin; *Do the right thing!* Hyvä maine ansaitaan, sitä ei tehdä tyhjästä. Visuaalisuuteen perustuva mielikuva, imago, voidaan tiettyyn rajaan muokata, mutta tulosten kestävyydestä ei ole takeita ja hyvästä imagosta on vielä pitkä matka hyvään maineeseen, joka on mielikuviin ja kokemuksiin perustuva arviointi organisaatiosta. Monet mainehaaksirikot (Enron, Sonera jne.) kertovat kirjoittajien mukaan siitä, että nykypäivän läpinäkyvässä maailmassa on oltava entistä tarkempi tekojen ja sanojen yh-

teismittaisuudesta. Maineestaan kiinnostunut yritys ei yhtäällä irtisano ja toisaalla jaa ennätysosinkoja, vaan sen toiminta kestää kattavan eettisen tarkastelun. Suuri yleisö on alkanut kiinnostua ostamiensa tuotteiden ja palveluiden tuottajista yhä enemmän ja arvioi kulutustaan mm. kestävän kehityksen näkökulmasta. Jo tässä on tulevaisuudestaan kiinnostuneelle yritykselle hyvä syy tarkastella omaa toimintaa maineenhallinnan kriteerein. Linkki bisneksen teon reaali maailmaan löytyy siitä, että kirjoittajat vakuuttavat hyvämaineisten yritysten oikeasti myös kannattavan. Mainenäkökulman menestys-käsite laajenee toisaalta ohi taloudellisen tuloksellisuuden käsitteen, sillä menestystä mitataan nyt myös monin eettisinä pidettävien kriteerein, jotka muodostavat lopulta yrityksen mainepääoman. Maine on uusi liiketoiminnan paradigma – usko tai älä, kirjoittajat päättävät teoksensa.

Maineen hallinnassa ei ole kysymys mistään sinänsä uudesta. Aina on ollut yrityksiä, jotka ovat toimineet maineopin mukaan: rehellisesti, henkilöstöään arvostaen ja yhteiskuntavastuunsa moitteettomasti hoitaen. Uutta on se, että niiden pitäisi viestinnän tärkeyttä painottavassa ajassa myös viestiä erinomaisuudestaan varmistaakseen tulevaisuutensa. Maine rakentuu uskottavista ja tosista kokemuksista ja mielikuvista, joista syntyy kohtaamisia ja tarinoita, kirjoittajat esittävät. Viestinnän rooli on tukea hyviä kohtaamisia osana maineen hallintaa.

Maineen puolustuspuheen ottaa mielellään vastaan, sillä maineen rakentamisessa korostuvat inhimillisesti oikeina ja hyvinä pidettävät asiat bisnesoppien kallean hyötynäkökulman sijaan.

Teos herättääkin pohtimaan, voiko bisneksen eettisyyden korostusta pitää merkinä yhteisöllisyyden paluusta yltiöyksilöllisen kvartaalikapitalismin ajan jälkeen? Jonkinlaisesta kaipuusta yhteisesti jaettuun pelisääntöihin entistä arvaamattomammassa maailmassa maineopin nousukin voisi kertoa. Se joka osaa vakuuttaa muut ja herättää luottamusta, on vahvoilla, kun tehdään kulu-

